

Vicent Beltran i Calvo:

El parlar de la Marina Alta. El contacte interdialectal valencianobalear.

Alacant: Universitat d'Alacant / Departament de Filologia Catalana, 2005.

2 vols., 349 pàgs. (vol. I) + 225 pàgs. (vol. II), ISBN-10 84-608-0333-3.

Tradicionalment, els alumnes de secundària han après que a Tàrbena i a la Vall de Gallinera (País Valencià), es parla una mena de mallorquí, arran de la repoblació illenca que a conseqüència de l'expulsió dels moriscos de 1609 es féu en aquelles terres. Aquesta afirmació és vera però només en part: Vicent Beltran i Calvo, amb la tesi *El parlar de la Marina Alta. El contacte interdialectal valencianobalear*, demostra, seguint la línia marcada per diversos investigadors (Alcover, Barnils, Colomina, Montoya, Veny), que la influència del mallorquí siscentista abraça un territori força extens (el que per qüestions pràctiques denomina la Marina Alta, malgrat la denominació històrica), tot i que Tàrbena sigui encara ara la població que conserva més fidelment el component mallorquí.

L'estudi, rigorós, aprofundit i metòdic, contempla d'una banda l'estat de la qüestió, els estudis previs que s'han fet sobre el tema i una descripció geogràfica i històrica de la Marina. D'altra banda, per assolir l'objectiu fonamental d'estudiar la influència mallorquina en aquella regió, l'autor analitza els camps de la fonètica (especialment centrat en el vocalisme), de la morfosintaxi (articles, flexió verbal, usos pronominals i adverbials) i del lèxic. Sens dubte, la part més interessant, i la més elaborada, és precisament la dedicada al lèxic, que es divideix en geosinònims comarcals i locals, mots d'ús general de la zona estudiada i castellanismes comarcals. És en aquest camp on la influència mallorquina és més destacada: per a un lector que parla aquesta variant del català, sorprèn trobar, en terres de parla considerada valenciana, mots tan quotidians com «jugar a conillons», «pilotà»¹, «saborera»², «panet»³ o d'ús més restringit com «llobada», «trull» o «gallufa».

Des del nostre punt de vista, és en l'anàlisi lèxica on es posa més de manifest que l'autor només ha tengut en compte fonts escrites i no ha recorregut al parlar actual de Mallorca. El fet de no comparar la parla actual de Mallorca (i potser de les Illes) amb la de la Marina Alta provoca un excés de prudència a l'hora d'afirmar si es tracta o no d'un mallorquinisme. Beltran adverteix a la introducció, a més a més, que «caldrà ser prudent a l'hora d'assegurar que ens trobam davant d'una empremta mallorquina,

1 L'equivalent de «mandonguilla».

2 Vol dir, «bromera del sabó».

3 Amb el significat d'«entrepà», compartit pel mallorquí.

tenint en compte el grau de desconeixement que tenim del sistema mallorquí del s. XVIII i del valencià parlat a la comarca en les mateixes dades [sic]» (p. 16). Aquest fet suposa que en alguna ocasió les explicacions etimològiques de diferents mots siguin forçades i no facin sentit, cosa que no lleva mèrit a l'intent d'explicació. En són dos exemples clars les paraules «juli-beu» (libèl·lula) i «petorrell» (bruc, *Erica multiflora*). Pel que fa al primer terme, l'explicació deixaria de ser opaca, com afirma Beltran, si malgrat la cautela conegués el fet que a Mallorca (i especialment en les zones de procedència de la major part de repobladors de la Marina) una libèl·lula és coneguda popularment com un «jueu». Quant a «petorrell», derivat de «petorro» i relacionat anàlogament amb «cepell» a l'estudi, no es té en compte que també a Mallorca existeix la variant «petarrell», que, entre d'altres significats que hom detecta al DCVB, vol dir «bruc, planta de l'espècie *Erica multiflora*». Tanmateix, aquestes observacions, juntament amb alguna petita imprecisió,⁴ no treuen gens d'importància a l'abast de l'estudi, que, acompanyat amb uns dos-cents mapes que constitueixen un autèntic microatles lingüístic, omple un buit sobre un tema cabdal en dialectologia, com és la reestructuració lingüística que provoca un canvi en la societat, concretat en un transvasament poblacional. Si el llibre *Per repoblar lo regne de València* (Mas / Monjo, 2002) va servir per posar els fonaments dels estudis històrics i antropològics de la repoblació illenca de la Marina Alta, l'estudi de Beltran posa de manifest com aquesta repoblació va tenir una repercussió lingüística notable, centrada en unes poblacions concretes (Tàrbena, Xaló i Llíber) però estesa, en graus diferents, a tota la comarca.

Referències

Mas i Fornes, Antoni / Monjo, Joan-Lluís (2002): *Per poblar lo regne de València... L'emigració mallorquina al País Valencià en els segle XVII*, Palma: Govern de les Illes Balears.

Maribel Ripoll Perelló (Palma)

---

4 Ens referim al cas que esmenta en diverses ocasions de «dilluns» amb el significat de «demà», o «dissabte» amb el sentit de «vetlada» o «dia immediatament anterior», quan en mallorquí té un abast semàntic molt més restringit. Altrament, de vegades fa servir «mallorquí» o «baleàric» indistintament com a sinònims, que caldria evitar en tant que no només es refereix a la influència mallorquina sinó que també parla de recialles menorquines i ivissenques.